

ابزارهای تقوا از نگاه امیرالمؤمنین(ع)

صاحب تفسیر مشکاة گفت: امیرالمؤمنین(ع) در خطبه ۸۳ نهج البلاغه، ۲۰ راهکار اساسی برای وصول به تقوا را بیان فرموده‌اند.

صاحب تفسیر مشکاة گفت: امیرالمؤمنین(ع) در خطبه ۸۳ نهج البلاغه، ۲۰ راهکار اساسی برای وصول به تقوا را بیان فرموده‌اند. پس از تبیین این راهکارها، ایشان به گونه‌ای عمیق به این پرسش می‌پردازند که انسان برای حرکت در مسیر تقوا و رسیدن به قله آن، چه ابزارها و توانمندی‌هایی در اختیار دارد و خداوند چه امکاناتی را برای تحقق این انتظار الهی، «فاتقوا الله ما استطعتم» در وجود انسان قرار داده است.

محمدعلی انصاری صاحب تفسیر مشکاة به گزارش یکنا از خراسان رضوی، محمدعلی انصاری، صاحب تفسیر مشکاة، در نشست‌ای که محتوای آن از کانال‌های مجازی منتسب به این مفسر قرآن کریم منتشر می‌شود، با موضوع «ابزار و توانمندی‌های انسان برای تقواورزی» اظهار کرد: امیرالمؤمنین(ع) در خطبه ۸۳ نهج البلاغه، ۲۰ راهکار اساسی برای وصول به تقوا را بیان فرموده‌اند. پس از تبیین این راهکارها، ایشان به گونه‌ای عمیق به این پرسش می‌پردازند که انسان برای حرکت در مسیر تقوا و رسیدن به قله آن، چه ابزارها و توانمندی‌هایی در اختیار دارد و خداوند چه امکاناتی را برای تحقق این انتظار الهی، «فاتقوا الله ما استطعتم» در وجود انسان قرار داده است.

وی ادامه داد: امیرالمؤمنین(ع) در این بخش از خطبه، با بیانی دقیق و منسجم، به نعمت‌ها و داده‌های الهی به ویژه ابزارهای ادراکی انسان اشاره می‌کند و می‌فرماید: «جَعَلَ لَكُمُ أَسْمَاعًا وَأَبْصَارًا»؛ خداوند برای شما گوش‌ها و چشم‌هایی قرار داد. این بیان، ناظر به نقش بنیادین حواس انسان در مسیر هدایت و تقواست.

صاحب تفسیر مشکاة با تبیین واژه‌های به کاررفته در خطبه افزود: حضرت(ع) تصریح می‌کنند که گوش برای آن داده شده است تا انسان آنچه را که مقصود و مورد نیاز اوست، بشنود و دریافت کند؛ نه هر سخن لغو و بی‌فایده‌ای را. این نکته، با حدیث مشهور «من حسن إسلام المرء ترك ما لا يعنيه» هم خوانی دارد؛ از نشانه‌های نیکویی اسلام انسان آن است که امور بی‌فایده را رها کند.

انصاری تأکید کرد: عمر و توان انسان محدود است و شنیدن، دیدن و پرداختن به هر امر بی‌ارزشی، ائتلاف سرمایه وجودی اوست. از همین رو، پیشوایان دین همواره بر مدیریت ورودی‌های ذهن و جان انسان تأکید داشته‌اند.

وی در ادامه، به نقش حس بینایی اشاره کرد و گفت: امیرالمؤمنین(ع) در کنار شنوایی، به نعمت بینایی می‌پردازند و می‌فرمایند خداوند چشم‌ها را عطا کرده است تا پرده‌ها کنار رود و حقایق آشکار شود؛ تا انسان دچار کورده‌گی و کم‌بینی نشود و حتی در شرایط تاریک و مبهم نیز قدرت تشخیص و بصیرت خود را حفظ کند.

صاحب تفسیر مشکاة بیان کرد: در میان حواس پنج‌گانه، شنوایی و بینایی نقش محوری‌تری در ارتباط انسان با جهان پیرامون دارند و بخش عمده دریافت‌های انسان از طریق این دو حس صورت می‌گیرد. قرآن کریم نیز در آیات متعدد، هدایت حسی انسان را با ذکر «سمع» پیش از «بصر» مطرح می‌کند و امیرالمؤمنین(ع) نیز با اقتباس از همین ادب قرآنی، ابتدا به گوش و سپس به چشم اشاره می‌فرمایند.

انصاری افزود: تقدّم شنوایی بر بینایی، بیانگر نقش عمیق‌تر شنیدنی‌ها در شکل‌گیری اندیشه و شخصیت انسان است. انسان بیش از آنکه با دیدن ساخته شود، با شنیدن پرورش می‌یابد؛ چراکه گوش محل دریافت معانی و مفاهیم است و نخستین حسی است که پس از تولد فعال می‌شود و آخرین حسی است که در خواب و حتی در آستانه مرگ از کار می‌افتد.

وی با اشاره به مسئولیت انسان در قبال این نعمت‌ها تصریح کرد: قرآن کریم گوش و چشم را از ابزارهایی می‌داند که انسان باید در قبال آن‌ها پاسخ‌گو باشد. از همین رو، کنترل شنوایی و بینایی، نخستین گام در مسیر تقواست.

صاحب تفسیر مشکاة بیان کرد: دروغ، غیبت، تهمت و سخنان لغو، مصادیق آلودگی صوتی روح انسان‌اند و همان‌گونه که آلودگی صوتی جسم را می‌آزارد، این آلودگی‌ها جان و ایمان انسان را فرسوده می‌کند. امیرالمؤمنین(ع) با ظرافتی کم‌نظیر یادآور می‌شوند که گوش، نخستین ابزار تقواست و باید آن را تنها به سخن حق و مفید سپرد. ذهن و جان انسان ظرفیت محدودی دارد و

شایسته است با معارفی پر شود که یا دنیای او را آباد کند یا آخرتش را؛ و این، همان پیام محوری امیرالمؤمنین(ع) در تبیین ابزارهای تقواست.